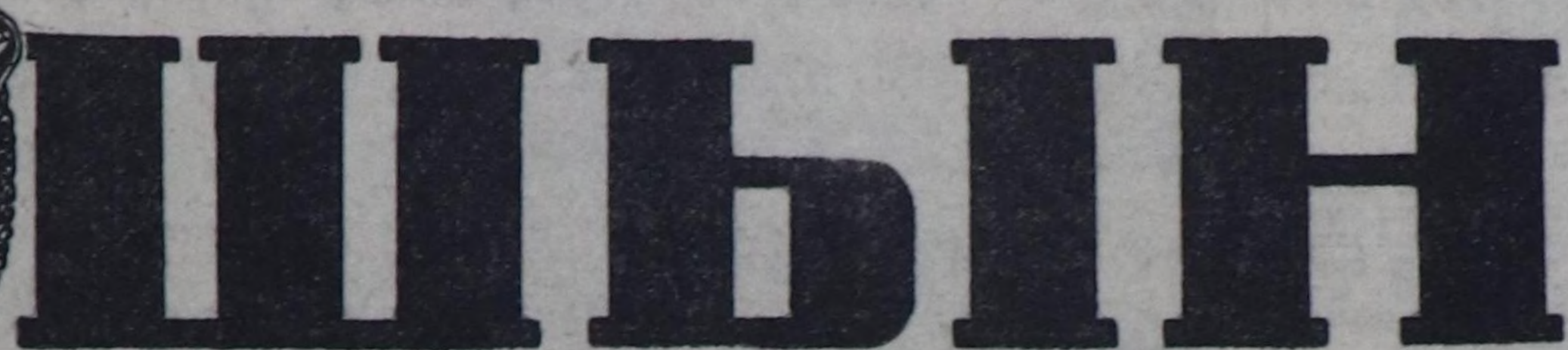

№ 17 (12407)	1984 чылдын январь 20, пятница	1925 чылда индустриализация	Өргөз 3 көп.
--------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------

НЕМЕЖИП ТУРАР

С. ООРЖАК.

Х. КАРА-ООЛ.

III. КУУЛАР.

кытай-ишти угалд-баштар
кыял ол.

• Ооржактарын уругтары
артуун Николай — пен-
сияже үнөздө, куруенин
ахылын ам-даа ак селкидин
кылып чорутуу адаын сал-
ган малчын. Ол мал аяк-
чылга аякылдаа аа ам ол бир
чыл чедип чорутуу. Ооң ко-
ланында 300 ошук бар. Н.
Ооржак бо чылын төрүрү
100 баштан-аа ылга айна-
лаа чорутулду. — Ол аа
Хор-Тайгалын Сарыг-Чүркө
кыштал чурат. Николай Тасо-
лович тайга үдө Ишкин-
ер аясында Доора-Талдын,
Көк-Элдин суттаггыт чөле-
рин боду суттаггыт, көн-
сундун албек джудуң осту-

Совхозта инек фермазында сизгени хумагалык чарыгдан турар. 50 ажык молдурларнын куш-дегели шыгар, фермада 10 ажык инек тэрзэн болгаш чаш бызаалар, ояч-менди доругуп турар. Звено халден нингизи-биле 40 тонна ажык хымыргышты кезип белетизен. Ол ажыгга Юрий Натпит, Булугун Калдар, оол, Мадый-оол Шүрүзүн олар кызымак ажилдаанар.

К. ХЕРТЕК,

Калың Хертектиң болгаш
Калчан Күжүгеттиң удурт-
каны бригадалар база-ла бо-
чылдың февральдың үлүүн-
де ажылдап турар.

А. БЕГЗИН.ООЛ.

5586, 1070 КМК-ларын, «Тыпа авторга» натти-ишкынышын КМК-зынч болгаш еске-да коллектив-тер тутудулар кирип, чылды программанын күүсүн, оң мурнуна чылдаа-зындаа өң аймакчал.

Өрткен чылдың он бир ай-ларында тутуда күш-аймак-тыг бүтүрүчүлүгүнү планы 106,3 хуу, керээлги органи-зацияларга 103,3 хуу күстө-тинген. 1982 чылдың ол-га үеи-биле деңгээрге, бир ки-жиге оонаштыр аймакчал кылмышкын 5 хуу ескен.

Ыңгаажок капитал ту-дуда хоңдуашканын угул бооп хөвээр арткан. Кол фондуларын аймакчалга ки-ринерин, бараанын тутуду продукциязынын чыл планы кыдыртып, капиталга, аймакчалыкчыларын база туту-монтж аймакчаларың көрдү-гүн ашка-хөргөндери 80,7 болгаш 78,4 хуу аймак-чалыг.

[illegible]

Президиумдун Дагстан
Петр Якувич Страутманс
олар бар.
Киргизияда Кадамжайда
Ленин аттыг сурума-комби-
нациянын экидирчиликтер
бригадиги Зулукар Мама-
товна, Тажикстанда Вах-
штын аюот-туз заводунун
техникалык директору
Зисетин Ташау областын
Ленин районунун «Тезе ел»
колхозунун колхозчуу За-
жегула Аразованын, Турк-
мениянын Дзели Советди-
нин Президиумунун Дагста-
ны Балла Якувиевни кан-
дидаттараларын окуттарын
хурадарына доткоон.

ССР-инин Дзели Совет-
дине депутаттарын канди-
даттарын дешидирини ху-
радары мурта куш-ажалла

1983 жылдың социалистік жарынып, тилелесіне — Тығайлы сүт комбинатының коллективінің СЭКП обкомунуң, Тыға АССР-нің Министрлер Чөгүдесінің, профоблчуғылдың болған. ВЛКСМ обкомунуң шиларың Мызал тутуң база ақша шарыалың таласқан.

Дүң СЭКП обкомунуң бюрө кескізугіне қалайлап, профобчуғылдың жарғазған. И. Кузлар заводтың коллективінің бөлек шаңналды байларғы байласта тығысқан. Қомбинатта партия организациясының секретары В. Ф. Суменкованың коллективтің ақыл-шылдырының өмірзіндең түсү қутаалаған.

— Бистің күш-ақылжымызды, Бедін-біле үйелен, бистерге бекің шаңналды тылсыл тулары өөрчүгүдүр. Ийің дайлар күжіншіншіңиң ақылжардырлығы бө бекің шаңнал даандырың тулардыр, мыңаған Тығаның 40 мыңын күш-ақылжылы бекің өргүзүгүлерің үткүрүдеш шудуғу ақылжардыр үжүрүдүр бис-дәң.

Дуган Хову-Аксынын партия-аялмалыгы активин хуралы болуп эркин СЭКП Тыйын деген (1983 ч.) Пленумунун шипитерлеринге, СЭКП ТК-ның Чигилис Даргаздары, СССР-нің Дэри Советинин Президиумунуң Даргазын иш Ю. В. Андрю постун тугадында айткан тутандыгын болган түтөндүктөгү дагуштур суурууд көч мухистеринин, буга аялмач чоннарнын соругаларын ныгытайды келеткеди улус депутаттарының Хову Аксы суур Советинин курамуна даргазы А. И. Иванов кылган.

СЭКП ТК-ның декабр (1983 ч.) Пленумунуң, СССР-нин Дэри Советинин тоску сессиясында шипитерлерин, партиинин XIX өдөө конференциясындай доктаалын күссөдир, Совет Тыйаның 40 жылдыга төлөп туужакырлар даш суур инн аялмачилерди бедни кодрутуктуунунг айкалда туварын хуралга демделген.

Партия-аялмалыгы активин хуралы суурин аялмач чоннардын 1984 чылда социалисттик хүмээлдериин худай алган.

СТОКГОЛЬМ. (СЭТА).
 җапа бот-боттарына бу-
 җир болташ айыл чок-
 җы бажыларының
 чеглерини база чегсиз-
 ишкенин дүжүрениң
 бы-биле Стокгольмда
 ттыган конференция-
 холбатшарында чеге-
 эн СЭКП ТК-ның По-
 жоро кеңештүгү—СЭРЭ-
 Министрлер Чөвүлели-
 Даргасын бирги
 анчызы СЭРЭ-ниц
 ыгыңы херектер министр-
 ы Андрей Архипов-
 ы түрүп секретариат. Дж.
 бы-биле ужурашкан.
 җарыңы арзаныч болган

га чугааҗымышкылары
 катал эгелел боуду. Ытыч-
 амын Совет Зиндели оңу жалы-
 рынга ба-зала белен бол-
 деп чүвени аңзалап демдег-
 лээн.
 Бир эвес ук чүдү бол-
 дунас болза, күштерини
 туртустанган дең байдалын
 урзурин болдурабс дээш
 совет тала чөгүрү харыыс
 хемчегерин, оңи иштинде
 социалисттик өскө-ла чурт-
 тар, биле дүгүрушкан хем-
 чегерин, моон соңгар-даа
 ботандыраар алар, ук хем-
 чегерини дугайын моон
 журнада тусый медегелес
 болуй.

[illegible]

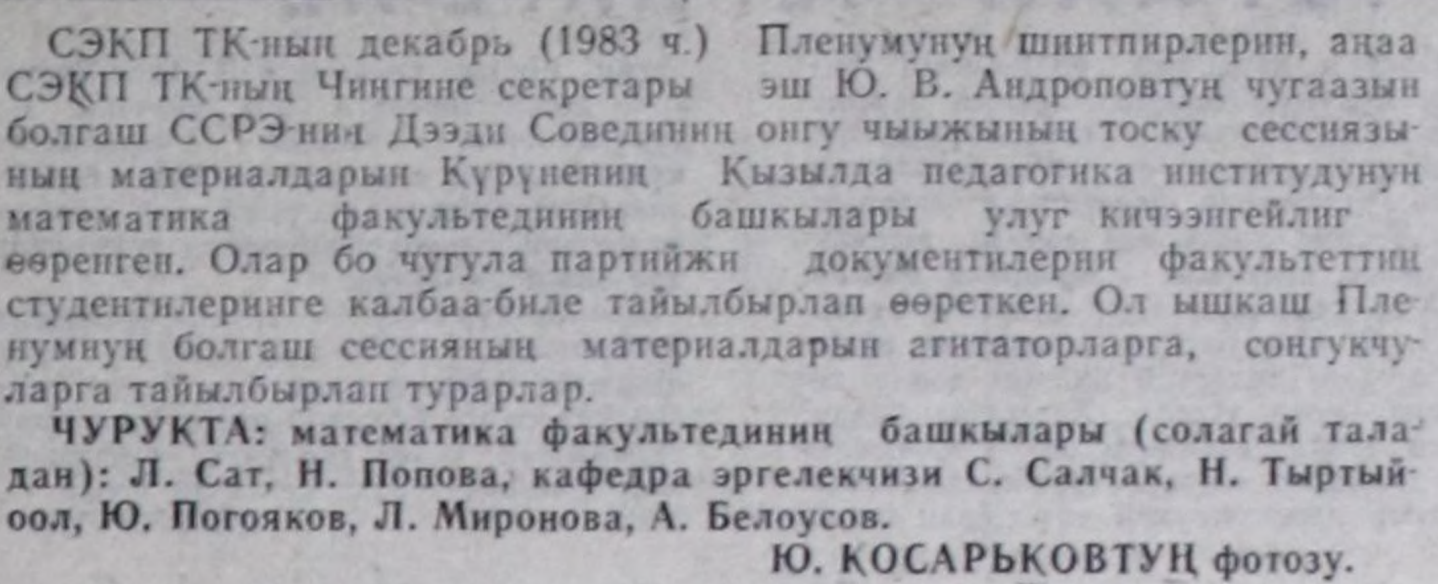
алыр дээр чуткул, улаустарың дурум дээр эрге-ажыктарың, бал туургузуң болгаш шыралыңың хевирин көрсөс чорук АКШ-амгы администрация-даштыкы политик-улаанышыңыңыда улам болуп турар дээр. А. А. Громыко боттук аяларга көркүсөң. Биз хевиринге АКШ-хөдөлгилеиңиери бүгү табының херезиге шык болгаш ойу кел-айтырларың шын. Ээрин нарыдадып ту-чоруту боскүңдирине, оор чөрүдээлг байдалдарын чидгелдиринче, чаа чо-рудээлери тывыдлар-рыңе, бурун эргелг өскө курумелеринг иштик х-ректинге каржы холгаар-лаашкыны, оң иштиле-улам холгаарлаашкыны уламчыларын Вашинг-тонгуг улаанышыңың А. А. Громыко шыңгы буруу папкан, мичаар-ыңдыг холгаарлаашкыны Катмышкан Штаттар Чоокү Чөөн чүкте, Топ Америкада, Африкаңа муруну чүгүдө болгаш өскө-даа черлерде чорудул

[illegible]

чылдаань январь 21-шын чымыл СЭКП хоорай хуралдаар залынга депутаттарын хоорайнын сессиясы дараа-уун айтырыгылары-биле:

1. Хоорайнын 1984-жылдын экономиятын болжолдоо хостугу-дунин Ку-планин бадылаары, чылда экономиятын социал хостугу-дунин

Кутуп планнын куусел-дезини дугайында бол-ш СЭКП ТК-нын декабри (1983 ч.) Пленумунун шип-пирлеринге дустуур улус депутаттарын хоорай Со-веттин соругаларын дугайында чылда хоорай болжолдин бадылаарын дугайында болш 1982 чылда болжоттин куусел-дезини дугайында,

БЕРГЭЭ ТОРУЛБААН

Кыштагларже мал чөмүнүн соогурунун, малчыларнын медицина болгаш аш-чөм хандырлыгы дөш чогуур черлерге тургузуп, көдүрөр айтырларын демдегеп алган.

Марина Кол бодунун күш-ажылчы наамдары «Май 1» совхозна эгелзэн. Онгу бодунун дооска, чеди чыл бурунгаар Хува-Чар СВФ-

зынга саанчылап, ачаа партия кижигунне кирген. Соолгу үш чылда өг-бүдөзүнүн ээни Кырынай Биче-оол, биле кады инек кадарып, совхозтун мурнакчыларынын одуруунда кирген. Берге байдалды турган кодан инекти олар ажалдаанын баштай. Гы чылдарында хур-менди ныш ажырып, баш санын 99 хуу камгалап алган. Дараа-

зында чылдарда көргүзүү улам бедип, планын даалгаларын чүс хуу күүсетки-лзэн.

Чайын олар инектерин ойт-сигенин серини чайла-ларга олардадып, мал чөмн четтири-биле белеткен алган. Чайын эки семиткен, сатыш човангыр хайгааралда инек-терниң бо хүннерде байдалы хур-чагай.

К. НАТПИИ-ООЛ.
Току район.

ХООЧУННАРНЫН

Бо коммунист күш-ажыл коллективинин ажал-инектери—колдуунда аныктар. Оларнын арасында кижик ортуу ача берген намыл саанчы бар. Ону Хараал-Тей сүт-бараан фермазынын саанчылары «Ким утбай» ди-жир. Фермазын хоочуну, мурнакчы саанчы, коммунист Ким Лаймдаевна Увангур-нуң күш-ажылга өөрткен аныктары мында хой. Он күш-ажылчы наамдары ол ферма-биле холбошкан, үр-гүтү ачаа ажалдап келген. Увангур инек амин сап-лыдаар аларгай-ла, ук фермага саанчылап эгелзэн. Он бээр хой чылдар өрткен. Он ажал-инек-ге, амьдылар-чуртталга-зынга берген-даа тургу-лаан. Ажал-инек чүткүл, хоочуннарын үлгери, ду-заны оларны ажал өрткери-

ге, мергежил чедип алыры-га дузалаан. — Ажалдаанын баш-тайгы чылдарында фермага берге-ле турган. Бүгү ажал механизаттатынмаан. Инек-терин саары, чөмгөри, ка-жаа иштин аштаары, сава-лар чууру — шүптүзү хол-биле мылыр ажалдар турду — деп, ол чугалады. «Чогураа» совхозтун Ха-раал-Тей фермазы— респуб-ликада мурнакчы коллектив-теринин бирээни. Ында саан-чыларынын салгалдарын кижиктирип, чөмүштүг иш-ке кижиктирип келген кижик-тер Чезей Хураадаевна Болгарларын Ким Увангур бодунун саанчы човангыр дагдынчылары деп санап чоруур. Ам ол боду мурнак-чы саанчы, дагдынчы, коммунист. Фермада партия

ӨӨРЕНИКЧИЗИ

бөлүүнү организацызм. Партбөлүн анык саанчы-ларын кижиктеринге, боду-руге коммунисттерин башкарыкчы чоруун бедиде-ринге политмассалыг, орга-низакты ажалдарын билди-лиг ажалдап турар. Бүдү-руге хураалдарын, полит-хүннерин, политиктиг, эконо-миктиг болгаш зооветери-нарлыг өөредилгелерин план буугаар эртирип келген. Дагдынчы коммунисттерин идекейлик киргизе-биле фермада күш-ажылды сагалла-чуртуму, организа-стыг чорук экижзэн. Он түнелинде ферма эртен чылдап баштайгы үш квар-талдарын улай бүдүруге планнарын дооштап ажыр күүсеткен, районун сүт-ба-раан фермаларынын арасы-нда социалист чарыкча тилекчи болган. Коллектив

СЭКП райкомунун болгаш райкүссомунун шилчир Кы-зыл тутун салбайн келген. Фермазын коллектив эртен чылдын 3350 центнер сүтү бүдүрер, күрүнеге 2500 центнер сүтү саар оналдарын бүгү көргүзү-лөр аайы-биле бир ай бу-рунгаар ажыр күүсеткен. Саанчылар арасында чыл планын күүсетпезин кижик чок. Партия бөлүүнүн орга-низакчызы Ким Увангур боду тоску болгаш онгу беш чылдарда хууда планнарын ажыр күүсеткен, ам он бир-ги беш чылдын мурнакчыла-рынын бирээни. Эртен үш чылдабын, он иштинде 1983 чылдын, планын база ажыр күүсеткен, фермада чарыкчы мурнуку одуруун ээлеп турар. Р. МААДЫ.
Тес-Хем район.

ЭРТЕМДЕННЕРНИН БЕДИК ХҮЛЭЭЛГЕЗИ

БӨЛҮКТЕРДЕН ТҮРГҮССА...

Барын-Хемчик районда «Шекпэр», «Дөң-Терезин» совхозтарынын сарлык, өшкү кадарчылары Алаш, Ан хем-нерже кирген улуг, биче, кадыр-берт хемчигестер уи-нарында чурттап, ажалдап турар. Чоокта чар райкүс-сомунуң көдөз ажыл-агый эр-геленин кол зоотехник Ю. Е. Барыков-биле мында чурттап турар чамалык сар-лыкчыларын ажалдарына чедип, ажал-амьдыралынын байдалын сонуграп, малчы-нар-биле чугалааштык.

Шаандан тура мал ажал-дыг тываларын, ужураш-канда азы ажалдарга барганда, мендешкен. «Мал-маган хур тур бе, ыт-куштан сол бе?» деп, чаңчыл болган, ал-бан сонуграп айтырар бар. Ыс база ону сагып, нодан бурунунда кыштагашкын-нын байдалын, малчынар-нын ажал-амьдыралында че-дер-чепс чүдүдери билди, демдегеп ач чордуу.

Муглаш-Аттын алдын, үс-тү Кара-Суттар, Теректи, Чылаангыда болгаш Баян-Нола сарлыкчыларга сөөгү-үеде өөр-өөр бей бөрүлөр амьдыштыр берестен. Аал бурунунда бызаа, молдурга болгаш шээр малды туулуп чып турар. Чүгө ноябрь ай-нын төнүзүндө, декабрь ай-нын эгезинде Алдың Кара-

Сугда сарлыкчы Маскалдай Монгуштуң 14 баш шээр ма-лын, Комбу Ооржактын 8 хоюн, бир бызаанын, Борис Ооржактын үш хоюн, Баян-Нола чурттап турар «Ал-дан-Маадыр» совхозтун мал-чыны Чыргал Ондарнын дөрт бызаанын бөрүлөр ту-бис деп, Көшкендей Оор-жак чугалап олар берип тур-ган. Ынчан бөрү ачап мер-гежзэн аңчылар Ламжап Назжон, Спайт Ооржак, Дадар-оол Монгуш, Көшкен-дей Ооржак, Мамак Монгуш болгаш ооржак бөрүлөр-нүн узуткап турган. Бо аңчы-ларны райкүссомунуң зоо-товеди В. В. Пвачик боду билер. Чер-черге бөрүлөр-биле демисел чорудар бөлүк-тер тургузарын малчынар күзеп, идегеп турар.

Удас сарлык оолдап эгелзэр. Ынчан малчынар-нын ажалы улам чымшы-тыг, берге апар. А бөрүлөр оларга, күрүнеге каража-когарал чедирер, амьдыштыр берейн турар.

Ынчангаш райкүссомунуң талазында дарый хемчег-тер алырын малчынар ма-нап турар.

Ак, Алашта хоочун-даа, анык-даа аңчылар хей. Ын-чангаш оларнын мал-мага-нын халдап турар ара-таарыбиле демисел арга-зы чок бооп турар. Ара-лыг боолар чок болгашында, олар бөрүлөрнүн чүгө таа-рыгүтү дүрүлгө-биле дааш-тап, кордурарына өйлешип туралар.

—Бир эвес каш санныг араалыг бооларын тур ка-

Ш. КУУЛАР.

МОСКВА. Коммунист тургузушкунуң кан-чаар-даа аажок улуг со-рулгаларын күүседирине партия чугаа болгаш ха-рымсалгалыг рольду СССР-ниң Эртемнер ака-демиязынга, совет эрте-мдериниң хой миллион-нуг бүтү отрядына ху-лаадыр. Нингилед бу-дургаларын ажалын бейдер дөш бүтү улуг-тун демиселине туртуң эртем күчүзүнүн салым-кынын канчаар ам-даа ул-гартыларын дугайында чугаа СССР-ниң Эртем-нер академиязынң нити хураалына болган, Академиянын эртемдене-риниң шуулганы бо уда-да секциялар аайы-биле эртен, чүгө дээрге, СССР-ниң Эртемнер ака-демиязынң президентин А. П. Александровтун демдегезин ышкаш, ака-демиянын ажалы улам ыйа идепкейдериниң айтырларын эртемниң туус-тус адьдарлыгын аайы-биле бүтү талады, ханы чугалажып көөр ужурул турган.

Бүтү хураалда кол чүлүл демдегез: ол дээрге нингиледде эконо-миктиг көргүзүлгери-ге, совет улустун мате-риалдыг чаагы чоруун болгаш культуразын бе-диринге көскү салдар-лыг болуп шийиктелде эртем албан черлериниң кижизегини мөңкөзү чугула.

Ангы байдалдарда эң чугула соруга болза че-ре тайбыны камгалап, быжыкчалар, термодро-луг халатын ажалымыга удуз демиселери болур деп, СССР-ниң Эртемнер академиязынң нити ху-раалыга демдегез. ЧУРУНГА: (салагай таладан) СССР-ниң Эр-темнер академиязынң нити хураалынң прези-дентуна Социалист Күш-ажылдык ийи да-кыр Маадыры, СССР-ниң ЭА-нын президентиниң ораакчызы В. А. Ко-тельников, СССР-ниң ЭА-нын президентиниң ораакчызы Е. П. Вел-хов болгаш Социалист Күш-ажылдык ийи да-кыр Маадыры, СССР-ниң ЭА-нын президентин А. П. Александров олар. А. МОРКОВНИННИН фотозу.

ЫЯШ БЕЛЕТКЕЛИ

«Алдан-Маадыр» совхоз-тун одаар ыяш белеткээр 4 кижик составтыг эвезоу ажал-агыйнын төп салба-рында пекерия, столыга болгаш эс-дөз хой-ниги черлеринге чыл саныда четир саныг ыяшты белет-кеп, планын оналдазып ажыр күүсөдөп келген. Мурнакчы ажалчы, ком-мунист Эвер-оол Ондар се-зонкут ажыдар үзүндө трактор башкарып, ситен бе-леткелинге, дүжүт ажалда-зынга идепкейлик кирип ту-рар. Ол техниказын септээ, кышкы үеде ыяш белеткээ-ринге чачыккан.

Бо хүннерде 432 кубометр ыяшты эвезоу совхозга ху-лаадып, ам тутут ыяжык белеткээрлик кирипкен.

Ш. ООРЖАК.

ООН БОДАЛЫ

Бай-Дагга тургузунган кол-хозга күзүлгө-биле кирген. Он бээр-ла олар ажал-агыйнын хажуудыне са-лымкынын кирип келген. Колхозтун эне баштай ал-ганы — ыяш кыналыг ча-гыс машиназын эгелзеш, чээрби үжөн километр че-рлерден аът, шары-биле ыяш соогуру турган тууд-суурну сайыратканын, амгы үеде совхозтун экономиказынң быжыкканын Соия Аргито-

вич деңгеп чугалаар бол-ду. Ол бодунун өөлүн ээни Кылыма утбай-биле кады ол дөрт туртук эстүрүп, кижик-антишан, пенсияга үнүжүг чедир хой кадарып хой чыл-да ажалдаан. Ам аныктар-нын дагдынчылары, сөөгү-үеде совхозтун күрүнеге дужаар хоюн кадарып кел-ген. Аныктарын хой ажал-лычче хаара тударла, олар-га таарымчалыг байдалдар-ны тургузары чугула деп

санал-омалын ол кирип-даа турар.

—Шыны-биле алырга, бисте чамдык малчынар кыжын өлгөрдө чурттавы-шаан— деп, ол чугалады. Бо айтыргыш шиптирлээр аргалар совхозта бар.

Шынал-ла, совхоз чыл бу-ру оруталыг ажалдап, эр-тен чылды чедипширлээр дооскап, күрүнеге эът са-лар планын — 110, сүтү — 125, дүктү — 100,3 хуу күү-сеткен.

К. КУУЛАР.
Эрэн район.

«ЧЫЛГЫЧЫ» ДИЖИР

сьездан аттыг. «Хөндер-ге» совхозтарга хойжу-лап, ажал-инекти көр-гүсеп. Он көргүзүлгери дөш 1979 чылда «Соци-алист чарыкчы тилекчи-зи» деп хөрөк демдээ-биле шаңктанган. Ол — комму-нист күш-ажылдын шалыкчы-зы. Халас пүтөөканы ап, Москвада Улус ажал-агый-нын чедипширлериң де-мдегезинге база четкен. Хоочун коммунист чыл-гычы деп шолазын суу-лаан, Совхозга мал ажалын сайырадыр, малакчы чылгы-малды өстүрер дугайында

саналдары хураалдарга, ди-рекцияга кирип турар. Аттыг үрүмек ажалдарга ажаллаа, шамак, терге, хо-мут, ситен нестлер машина-мыкаш аът-биле ажаллаа-рынга чугула чүдүлгери тил алгаш, ажаллаа чүл. Ол чектиг айтырлар оң сагып-сеткилин халэ-дөп чоруур.

Бо хүннерде малчынын колданында хой хур-чагай. Чайын он топпа ситен бе-леткээр планын он ийи топпа кыдыр күүсеткен, ону кыштаанга чедирип алган.

ында мал чөмн четчир. Хы-намчалыг малчынын хойла-ры оолдап эгелзэн, мында баштай туртуткун хура-ганаар очка-менди. Коммунист Каваа Ендан-ович Куулар чоокта чар партиянын XIX област кон-ференциязынга делегат бо-луп киришкен, он түнүл-дерин малчы — шөп-өрүн-төймөлөрүл берип, бо чы-лын туртуп 100 хойлан-на 95 хураганын алырын ху-лаагын ажалдап турар.

О. ДУЛУШ.
Барын-Хемчик район.

Специалистин индири

ИНЕКТЕН-НЕ—БЫЗАА

Боозу улгаткан инектерин төртүрүп ийи ай, а хуна-жынары үш ай мурунда өске инектерден аңгылай тургузар болгаш ажалда-зын болгаш чөмгөригезин экижидер. Ол үеде чарбаны болгаш силосту эвезишти бээр, оон орнуна аны шы-нарлыг ситенин көүдөдир бээр. Төрүрү чыгаан инек-терин арыг агаарже үндү-руп турары чугула.

Төрүрү инектеринң ка-жаалары делгем, чылгы, чырык болур ужурулуг. Ка-жаанын ишти арыг-силг болгаш кургап турар. Ка-жааны мал бурунгаар чу-гайлаар, дезинфекциялар. Черле мичаш, арыг-шевер-ниң дүрүмдери шымгыг сагырмы чугула.

Инектиниң кирлени бер-ген черлерин чылгы сүт-би-ле чүрү, аштап-арылаар. 0,5 хуулуг формалин-биле азы бир хуулуг креолин-биле азы смьгарктарын, карангай-ларын чүрү. Инектер чөм-нел эгелзеп бээрге, бел ке-жип 1:5000 экидирингил фурацилин-биле азы 1:1000 экидирингил марганцовка-биле азы 0,5 хуулуг хлора-мин-биле чүгаш, инек тө-рүрү өрөзөлө шилчидер.

Чар төртүткүн бызаа-ларын кургап чадытта сал-гаш, неэинге кургадыр чыл-гатырар. Хинин 0,5 хуулуг вод-биле чаар. Бызааны ийи

хонок дургузууда неэи-биле кады тургузар. Чаш бызаа-ны хүлээт алдыр, ажаар бол-гаш өй-шаанда эмирер ажаакчыны дүн-хүн чок тур-гузар.

Чар төрөн инекти саарда, саанчы кижик колдарын са-ваңнап чуттап, инектиң эмин чылгыг сүт-биле чүрү, 0,5 хуулуг хлорамин-биле азы бир хуулуг натрий гип-охлориди сипирген арыкыл-биле кургадыр чодар. Эмиг-ни баштайгы сүдүн аңгы савага саар болгаш доран үндүрүп төгөр. Чүгө дээр өл сүткө хоралыг микробтар туруп болур. Мындыг хем-чеглерин дарый алган соон-да, бызааны эмирер, инекти азын саар. Оон бир шап хире болганда эмирер. Бызааны эмирин сүдүн 37—38 градус чедир чылдып алыр. Эмиринин ийи сүт-биле чүрү бол-гаш кургадыр азын каар. Резинадан кылган эмирин-терни содалыг сугта 2—1 минута иштинде хаймыдыр-гаш кургадыр.

Бызаалар турар черлерин үрүчүг арыг тургузар бол-гаш 3—4 хуулуг едий натрий-биле азы 2 хуулуг хлорамин-биле 8—10 хоп-ла чаштырар болгаш чугайлаар. Бо бүгү хемчег-лер бызааларын аарырын болдурбас. Ылаңгыя бызаа-

ларга неэиниң азын эмирер, чогуур үе-шаанда чөмгө-рери чугула. Анык камга-лап күнү инекти төрө-нини баштайгы шантарын да аажок бедип. Ол үеде бызаанын колдузунун азын шипгелдип алыр ба күш-түг. Бызаага ийи-бир ша-ктан эртербейн чугаадыр аны эмирериниң чугаадыр чүс инекке оонаштыр 57 баш бызаа доруктурган. Чүс инектен чүс бызааны алыр соруга салдыган турда, оон чартык неэни ал-дынмаан. Он беш совхозтун чүс инекке оонаштыр до-руктурган бызааны бежен безин четпезн. «Шивилиг» совхоз чүс инектен эртен чылдын 44 бызааны, бурунку чылдын мырнай 28-ле бы-зааны доруктурган. Бызааны четче доруктуруп ал шы-да, анын турарында мыйыс-тыг бода мал оожум өзүп турар. Мындыг байдал кү-рүнеге эът болгаш сүт са-дырын планнарын күүсе-дине улуг берелерин та-варыштыр турар. Бо чет-пестерин чайладыр талаа-ны шиптирлг хемчег-лери ажал-агыйларын удуруткучлары, зоотехни-тер болгаш мал эмирчери алыр ужурулуг.

Малды үр үеде чангыс ай чөмөр-биле чөмгөрип тургаш, оон өске чөм-өр-биле чөмгөргө, кижик бестериниң чулуктары ба-за өскерлер. Ынчангаш бооз инектерин, тө-рөндө инектерин чөмгө-рингизин таарыштырар чугула. Бо үеде инектерге бөлөгү албек чөмөрнүн бээр, а силосту эвезедир, ха-рын-даа казыр херек.

Он бирги беш чылдын үшүк чылда мыйыстыг бода мал өстүрериниң планы база күүсеттинмез. Респуб-ликанык бо малды өстүрүп турар 64 ажал-агыйында 34 совхоз амыстыг бода малды оң мурунда чылда турганында даа эвезекет-кен, 39 совхоз чыл планын

күүсетпезн. Ылаңгыя «Со-вет Тыва» совхоз планын 44 хуу күүсеткен. «Шивилиг» совхозтун инектиң 73 хуу-зу артык. Бо бүгүнү чыл-дааны бызааларын четче камгалап албай турары-ыс-та.

Республиканың совхозта-ры эртен чылдын төртүр чүс инекке оонаштыр 57 баш бызаа доруктурган. Чүс инектен чүс бызааны алыр соруга салдыган турда, оон чартык неэни ал-дынмаан. Он беш совхозтун чүс инекке оонаштыр до-руктурган бызааны бежен безин четпезн. «Шивилиг» совхоз чүс инектен эртен чылдын 44 бызааны, бурунку чылдын мырнай 28-ле бы-зааны доруктурган. Бызааны четче доруктуруп ал шы-да, анын турарында мыйыс-тыг бода мал оожум өзүп турар. Мындыг байдал кү-рүнеге эът болгаш сүт са-дырын планнарын күүсе-дине улуг берелерин та-варыштыр турар. Бо чет-пестерин чайладыр талаа-ны шиптирлг хемчег-лери ажал-агыйларын удуруткучлары, зоотехни-тер болгаш мал эмирчери алыр ужурулуг.

С. САРЫГЛАР.
Көдээ ажал-агый мин-истервоозунуң кол мал эмирчизи.

АНАА ОЛУРБАС

Бүрениң кырганаар болгаш инвалидтер бажынында уран шевер холдуг кандыг кижилер чок дээр. Оларнын бөдөөнү К. Ш. Кара-оол хамааржыр. Кандыг-даа чүдүлү холга алганда, ол албан эки шынарлыг кыжыл наар чачылдыг, аныанда туудуга ажалдап, дарганаан чораан болгаш, алыс-ла шевер кижик. Ол ам безин черле хол куруг олурбас, дарганаар, чазаныр. Интернаттын мал кыштаар кажаанын септелгезин кылып, пеканы алаа эптиг кылдыр салып тургускан. Идик септеди алдыр дөң кижилер база Кара-оолга келгилер. «Шевер холдуг» деп ону мында мактары таварылта аес.

Каа-Хем район.

М. ТОПУЛ.

ЧОРААН ЧЕРИНГЕ-ЛЕ

Районун харылаа бедиринге бир ажал хүнүнү соонда лекция болган. Аңаа күш-ажылдык сагалла-чурумун, хой-нигитиниң коруу-чурумун быжыкчаларын дугайында айтырмгын чугалаш-кан. Лекция доозулган соонда, дынак-чыларын айтыры арбын-на болган. Тес-Хем районун улус судунуң судья-ан Д. О. Оюн-Бартан оларнын айты-рыларынга тодаргай болгаш долчу ха-рынын берип турган. Харылаа бедир-иниң ажалдакчылары ол лекциядан күш-ажылдык сагалла-чурумунга хама-рыштыр ажалыг хой чүдүлгери билги

алган. Ындыг лекцияны Д. Оюн-Бартан өске коллективтерге база номчан. Бү-дүрүлгелерге, албан черлеринге күш-ажылдык сагалла-чурумун быжык-чаларына ажалгаар сумелерин, кижизид-де ажалынын хеирлерин лекциялар-дан билги ал болур.

Хойлу-дурмун тайылбырларын-дан аңгыда, СССР-ниң Дөдө Со-единге бо чылдын март 4-те болуп эртер сонугдаларга белеткедип чуртта чоруу турарынын, совет сонугда система-нын дугайында база чугалап турар.

М. ТИРЧИН.

УШКУ ЧЫЛДА—6560 КИЛОГРАММНЫ

ЛЕНИНГРАД. «Петровский» курук-саамдылга заводтун саанчылары 1070 баш инектиң бирээзинде-не 6560 кило-грамм сүтү он бирги беш чылдын үш-кү чылдына саап алган. Бо көргүзү-оларнын социалист хүлээлгезинде 190 килограмм ажал турар.

Ук коллектив күрүнеге сүт са-лар планын хуусаа бөткөдө — дөбөрбаны 12-де күүсеткен. Оон ийи курук-саам-дылга завод өске ажал-агыйларын арыг укааны 554 баш инектерин чо-руткан, оон планда көрдүгени 380 баш турган.

Курук-саамдылга заводунуң директо-ри, РСФСР-нин алдарлыг зоотехниги,

Чар чылдын мырнай бүдүүзүндө Со-циалист Күш-ажылдык Маадыры ат алган М. С. Новиков: — Бистин заводувус мыйыстыг бода малдын укаанын экижидер даалганы чылдынна чедипширлери күүсөдөп кел-ген. Амгы бедик көргүзүлгөр зоотехни-тиг ажалды болгаш чөм-суурну бедик деңгеле тургусканында, мал ажалы-мын бүгү ажалдакчыларын мергежи-линиң бедөөнү чедип алдыган — деп чугалаан.

И. СЕЛИВАНОВ,
«Сельская жизнь» солунуң коррес-пондентизи.

ЭКИ БЕЛЕТКЕЛДЕН
Э Г Е Л Э Э Р

Школада күш-күлтур па чөвүлүп турган. Ош кекүнгүнери спортчу чигарыны, маргылдаалары, организастарына илел кейил киркип келген. Чинк атлетисини, баскетболдун, волейболдун, пимверболдун секциялары доктаамал ачылмап турар. «Иска- тель», «Бригантина» клуб- тарда хоккей секциямыда, уларын спорт шолу- зунда футболга калдык- нындагы оолдар доктаамал өөрчөн турар.

Волейболга, баскетболга класстар аразында маргыл- дык көргүзгөсүрн өөрелди- ге чалынып атылса, база төңгүндө клас журналы, реина бүтүркп ап турар.

Школада спорт залы чер- ле курук турбас. Кайсы бир секция, кайсы бир клас ой- наан турар. Школада 7, 9, 10 класстар эн-не спортчу класстарымыс ол. 6-а» класстын узуртучу башкы- зы И. В. Бабушкиннын кызы баскетбол секция- сын ачып, ош класста башкызы бил калды три- ровкалап турар, клас- башкызы Ирина Викторова болу баскетболду эн ойнап билер, спортка мыак кичи-

дааларын зоогота эрттирген бис. Вольеболга хоорай школаарынын аразында маргьдаага эки киришти. Бис Баскетбол келер неделяда болур, анда база киржи бис. Чинк атлетика «Хобугу стартар» деп декабрда эрген маргьдаада 4—10 класстарын ороеникчилерин масса-зы-бисе киришкен.

Амгы уеде школада Гайдарын неделярын эрттири турар. Анда аас сеткуун, октирболга, чхенчинчи

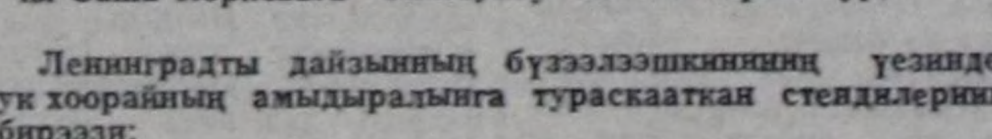
Школада нийтизи-бисе жүч-култура - кадыкчылга хемчегилерин багай эвес организаастал келген. Класс буртуунун амгы пландына хаактыг үнүшкунчу айда 2 катал кылдырын киргел. Ол өзугаар кылгп турар. Ычганаши класстарыны удуртукчу башкылар спортчу маргьдааалары, үнүшкунчиери организа-таарына идеякыйг кир-жин турарын деделгээр алаар.

күш-ажалчы десанттарынын (макулутура чымыр, хараштанчы) организастары дээш оон-даа алыгда хемчеглерин өрттирер бис. Түңнеленде класстар аразында эш хуунуң баскетбол маргылдааларын өрттирер.

Оон алыгда ГТО комплекжинин нормативтерин өөрешинчиктеш дужаарынга белеттирчине, ону хүлүзү алырыңа күш-културга байшыкка кичкөөгөй салып турар бис. Массалык маргылдаалар үезинде шолалчыларын көргүзгүтерин кичкөөгөй бирид ап. мын

Школада класстар аразында маргылдааларга, секцияларга эш чымыр спотчулары тодарыдыр базалык шолалчыларын нити күш-култургу белеткелин, дагыгышканын өкжигер сорууган салып турар бис.

Ынчанган школар аразында февралда өрттер маргылдааларга идеямейли кирип, Совет Тываның 40 чылынга турсактаан кышын Спартнакидага массалык кирипкелтин чедип алыр дээш күженишкенин аяккалар алар.

1941 чылда Ортаагы Рогаткага тургускан тайкыг
удур сүүр хаялар. ЛенСЭТА-ның шериг фотокорреспон-
дентиза Г. Коноваловтуң тырттырган чуруунуң хоолгазы
О. ПОРОХОВНИКОВТУҢ фотолары.
СЭТА-ның фотохрониказы.

ЭМЧИЛЕР-МАРГЫЛДААДА

ССРЭ-нің составына Ты-
маның аңы тура-бые каттыш-
канындан бээр 40 чыл оюга
турактааткан медицина
ажылдакчыларының спарта-
кадазын ол адының ажил-
дакчыларының профвояль-
тека эргелелинден болгаш
Кызыл хоорайны эмгеле-
леринден ол командалык би-
розинден-не үш эр, бир хе-
роонен спортчулар шаялда-
дык черлер дээш турушкан-
нар.

дыраачылары 24,5 санны
болган.

Хууда бирч чер дээш ой-
наа 13 шыдыраачылар
аразыга Чаа Чаа-Хел суур-
дан эччи Аддын-сол Мон-
гуш 11 санны салгаш, тым

[illegible]

Ичигилик хоккейге ВЛКСМ коммунун шилчилер кубугу бул район жарыдадашы Мур-Акс суурга эртен кеткен учуринде болган. Алдаа кишилер 8 коман- даны аразында Мур-Акс- сы ортуяк школазын шилчилек командалы тик- дашы, шилчилер кубукту ча- даа алган.

Тилекчи командалан ая- гыда районун, СССР-нин 60 чылы аттыг совхозту, район товунун шилчилек ко- мандалары ук жарыдадашы иделесипчи киришкен.

О. ОЧУР-ООЛ.

ОЛИМПИАДА БҮДҮҮЗҮНДЕ

Кышкы олимпий оюнуларындагы эгесдер мурундуу Сарыагогу чутуга спорттуктар, олардың тренериер болгаш жуарнистер эвес, а Олимпнадаың делегей комитетиниң кежиюнуни, спорттук делегей федерацияларыны, Олимпнадаың национал комитеттериниң удуртукчулары, делегейниң ангы-ангы чуктерицен, эртен-даа олимпнадаың мурундуу кыпкыш даярчының тентууга Сарыаго чыгып кеттирлер. Олар 1984 чылдың оюнулары-биле болгаш Олимпни шимчозосиниң ийити-зи-биле холбашкан чутуга айтырыгдарын чутуагалаш кюрлер.

Олимпнадаың делегей комитетиниң ангы-ангы комиссияларының — паралта, телевидени, медицина, оюнар программанын, спорт чутуарыны, сак-хо, юридика болгаш оон-даа еске комиссияларыны чутурады болур.

Февраль 4-те сессияның байырлыг ачылдыгыны чутура, ОДК-нын кежиюнури 1984, 1988 чылдарың олимпнадаларының чутурады кеттирерин илестерлерин дыннаар, комиссияларың отчеттары чутуагалаш кюр. Олимпни орденер-биле шаңдар дутагында шиттириниң худалон алыр. Сессиянын хун айтыры улуг. Оон чутурады февраль 5,6,7 хуралы база болур. Февраль 7-де ОДК-нын президенти Х. А. Самаранинниң паралта конференциянын эрттери кердунген.

* * *

Оон соондагы — XV кышкы Олимпни оюнуларыны наймасыла Канаданы Налтари хооранга чутура, херек делемдери Сарыагога ачкелген. Мурундагы — Югославияга болгаш Канадага эртен — кышкы Олимпни оюнуларынга тураскалаткан ол херек демдээ тайбы болгаш найралды алгаш турар.

(СЭТА).

Болган таварылга

«Тыныч» «Научный» медресе деп шондогы аяныч, мого-шымардаа эр болгаш сүрүктүндөргөн одаан хал, чөмин дөгөрип бериш чорурду чөдөн хире харалыг чутаарып кырган — шүптү беш кияч чүсө. Олар аймак калың, тоо токтарында, бо чукта аларды деп айткырышкан деп көзжүрүлдө даа.

Ирей ора: — Оодлар, са-
рыг аътты бөөр экиде-
нер. Аясын аякыл көрө-
диди. Аътты экиелген. Шы-
нал-ла, ажыгы талкы
азыгы чоң, элдеп мал болган.
Ам аъттың ээлери элтоку-
са бергеннер, олар ону
орсалаанырдаа, оор аът
деп билбөөр.

Бо сарыг аът каймы
кой бригаданыңдан келгенге?
Кым оңу бисне «Күрүң-
ге хой-беле калды дужалы-
нар» дэп бергеняй диги-
жи, ырак Өвүрдүн бир со-
хоттун хойку бригадалары-
сын» дэп сиздегге тут-
супкан-дыр. Оң орунуга
совхозтан бирэни актыы-
биле алып дэл семеп турары
чугаажиң. Ырак чөрдөн кел-
ген улус-тур силер, канчаар
чугааларың улус боор бис?

ыңың бригадирлерин сайгарып
 элээнэрин.
 Чок, ол черде ыччан-
 мас, ол биске доруг аыты
 берди. Ийет, ол болгай аан.
 Ол черде сараалыг чүве
 динтилери. Ол «Сараалыг»
 бригадир сарыг-дайың төө-

Увурден келген ырган
 элээн боданга: ээ-
 зиниң атың та-
 нымы кустуң-дур. Мын-
 чаар-дыр, оолдар, атың өз
 аның эгидер. Бу аштен
 ужуу алың. Азын биске
 берген бригадирге айт төдө-
 дир... Ойтадыр, бу хелекти

суджа-даа кийргей-ле, Шунту барымдаа четчир-дир.
Ооң союнда чүү болганлы?
Чер чаа-ла чырымын билек,
хамык кадарчылар хоюн
Шоол ховуэчуне эртегин се-
ринде оtkырып аар дээш
уушкун. Мен олдара атып,
оорумге тем кыла ээлзем
эрттирип айкалда тургаш
көөрүмге. Булунуң өлө баш-
тып кырганы оодаада буру-
ладыр паштанган тур.
— Дүүнү сарыг ады-
«пашпортуңа» бүтүзүс с
лер бе?— дээш, адын а
чидек чедикеш, чорудуту
Чоп ам олар чогул. Дү
хоюн дукмаакан улус бо
гы. Адын алгаш, дүне-
чорупкан мпаша-тур. К
райгыда та кала чедик хо
ду мынаан күүжү—деп, ир
сагым човал чугаалап орд
Чаагай сеткилди ирейин
Саглыда, Торгалыда ча
амыдыралды чугаалап, ма
дал органы дүңчал, чөмз
шайын ижип, семис эьд
чедтирдим.

Чоруннар чогузун, буга
ныг ирей.

О. ТАС-ООЛ,
М. ТАЛАН

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

У КИНО

ЯНВАРЬ 20-ДЕ	15.00, 16.50, 18.40, 20.30
«НАЙЫРАЛ»: «Черный тюльпан» 9.30, 11.20, 13.10, «Кинопанорама» 18.40, 21.00, «Дерзу Узала» 15.00 (2 серийны) шактарда.	«КААХЕМ»: «Трое и шоссе» 14.30, 16.20, 18.10, 20.00 шактарда.
	«ВОСТОК»: «Невезучие» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

түктерден, әртүрлі-
олимпиаданың мұрунда
ышқаш, лаваның төң-
зінде Саревго чыгып
келіріл. Олар 1984 чылды
сөөннәри-биле болгаш Олим-
пий шимчөөшиниңиниң ийити-
зи-биле холбапкан чутула
айтырыларын чугаалажып
көөрлөр.

көөрлөр.

ТВ

ЯНВАРЬ 20-ДЕ

«Офицерлер».
фильм. 21.00 — «
Документаллыг
22.40 — Л. В. Бе
ната. № 23. «Апп
РСФСР-ниң алда

БИРГӨТ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
8.00 — «Уз» 8.40 — Эртенги гимнастика, 8.55 — Эртенгайымлыларынг фильмлер, 9.25 — «Азия Россия» деп төс сериялар урай-чечен телефильмлар 9-ку сериясы, 10.50 — С. Рахманиновторн агадзатла.

С. Рахматуллин, Чокаалар
Төп телевидениенің бол-
гаш Бүгү-эвилел радиозуңу
Удуг симфония оркестри күү-
сеңир. 12.20 — Телемедэлэр
12.25 — 14.15 — Чапсар. 14.15

12.25 — 14.15 — Чыпар. 14.15 — Телесөздөөр. 14.35 — Документалдык телефильмдер. 15.20 — Филм-концерт. 15.55 — Урууларга филм. 16.45 — Бүгүдөгү стадион. 17.15 — Документалдык телефильм. Авто-

ру — поляктин тайлыр-
лачуу В. Думаз, 1815 —
«Чурук бурзуале — хун».
1830 — «Оруста чууга-
жылынар». Документалдыг
телефилм. 1845 — Бөгү де-
легейе. 1900 — Сонгула-
ларга уткуштур. 1915 —
Марианна. 1925 —
дылга. 1130 — Эр-
бырлыг филм. 1140 —
Короленко. «Пети па-
5 класс. 1210 —
7 класс. Чөөн-Евро-
гулазык. 1240 —
теми, 4 класс. Суг-
лазшыкым болгаш

Уран-чечен 13.30 — Чэзрби болгаш үжү
21.35 — чыдарың совет пейзаж
Телефильм. 14.00 — «Звездочет»
ковен. Со- Тележурнал. 14.45 — И. А.
ссониста). Гончаров. Амдыралыңың бол-
«Эр артиз тагылдычы ажилыңың
артепизмо» аршырың. 15.30 — Доку-
23.35 — талды филм. 15.50 — Теле-
ММА мдээр. 15.55 — 18.00 —
Чапсар. 18.00 — Телемдээр.

гимнастика,
дыг теле-
у. 4 класс.
маадыр-
дамчы-
лар. 0.25

19.25 — Хоккейге делегей
ужуражылгазы. ГФР-нин ши.

жур-д. 10.05
а. Н. А.
а. 10.35
«Дети
11.00 —
жур-д.
дамчы.

20.50 — «Кыш». Клоотул,
 21.00 — «Үс». 21.35 — «Чер-
 нин кижилери». Уран-чечен те-
 астрал. 22.50 — Вольбайла
 ЦСФ-нің бири чери даш
 маргылаа. Херэжешнер. «Ме-
 дин» (Олесса) — ЦСКА.
 23.10—00.00 — «Музейде кон-
 Таш»

667000, Кызыл, Шетиякын болгаш Кравченко кудумчузу бажын № 3. Теле фоннары: Редакторлук 2-24-63 редакторлук оралдакчыларынын 2-35-24, 2-35-54, харысмагалдык секретарынын 2-23-35 секретариатынын 2-23-33 партияжы амьдырал болгаш үстүр килдистеринин 2-31-75 пропаганда болгаш совет тургузуз килдистеринин 2-37-13, чагаа килдизинин 2-41-27, информация килдизинин 2-20-60 культура килдизинин 2-23-54 көдөз ажыз-агый килдизинин 2-21-47, корректорлардын 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, солук келбейн барганда 2-32-75 телефондо долгаар.

Солун неделяда 6 каташ
үнер.

Чалгыг № 2036